

СТАНОВИЩЕ

проф.д-р Божидар Михайлов Ангелов, ФНПП, СУ "Св. Климент
Охридски"

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
"доктор" в област на висше образование 1. Педагогически науки,
Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...

Докторска програма:

Методика на обучението по български език и литература

Автор: ПЕНКА КРЪСТЕВА ВЪЛЧЕВА

**Тема: РАЗВИТИЕ НА КОМУНИКАТИВНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ
ЧРЕЗ ТВОРЧЕСКИЯ РАЗКАЗ В ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА**

Научен ръководител: проф.д-р Божидар Михайлов Ангелов

Комуникативното обучение по български език и литература в детската градина се нуждае от система от речеве задачи, в която централно място да заемат въпроси, свързани с речевото общуване, а лингвистичната информация да се представя в зависимост от значенията, които децата се налага да изразяват в общуването и функциите, които се реализират чрез езиковите средства в конкретни комуникативно-речеви ситуации.

За Пенка Вълчева съотношението между типизираните начини за общуване чрез речевите механизми и социалния контекст води до изследване на връзката между комуникация и социализация, която на свой ред би могла да доведе до формиране у децата на т. нар. комуникативна компетентност. Тя пряко се свързва с определена социална ситуация, акцентирайки върху процеса на разширяване и задълбочаване на връзките на детската личност със света чрез езика. Ето защо под комуникативна компетентност обикновено се разбира способността за установяване и поддържане на необходимите контакти между отделните хора. За децата тя придобива следния вид: комплекс от общи свойства на речта, реализиращи способността не само да се формират отделни фрази, но и да се избират онези, които адекватно отразяват социалните норми на поведение в отделните актове на речевото взаимодействие.

Прави се, и то сполучлив, опит да се покаже как целите на този процес се постигат чрез специфична система, която е съобразена с изключителните потенциални възможности на децата, сензитивността на възрастовите периоди, както и с принципа на компенсация между възпитанието и възможното обучение, така че безпрепятствено да се елиминират определени отрицателни за езиковото развитие тенденции.

Дисертационният труд “Развитие на комуникативната компетентност чрез творческия разказ в подготвителна група” се състои от: заглавна страница, съдържание, увод, три глави, заключение с декларация за оригиналност и декларация за информирано съгласие, библиография и приложения. Основният текст на дисертационния труд съдържа 260 страници, в които са включени 34 таблици, 62 диаграми, 7 схеми и 2 фигури. Текстът съдържа 11 страници с литературни източници, от които 182 на кирилица и 19 на латиница. Приложението е с обем от 55 страници.

Поставя се акцент върху комуникативната страна на словесното творчество, като Пенка Вълчева се фокусира върху комуникативното намерение в изказването на детето. Интенцията, за нея, се реализира чрез по-близки, непосредствено изразени цели, които в отношението си към цялото, могат да бъдат определени като комуникативни задачи и намират израз в плана на разказа. Така се показва, че при развитието речта на децата от изключителна важност е социалният контекст на проявление на езиковата компетентност. Именно това способства развитието на комуникативните способности на децата от предучилищна възраст. Тук Пенка Вълчева ясно разграничава две страни при организирането на работата с децата: от една страна, това е разбирането на смисъла на социалната ситуация и положението на детето в нея; от друга страна, това са средствата за комуникация, които детето използва в тази ситуация.

По този начин в основата на разбирането и използването на тези две страни от страна на педагога трябва да е изградената от него **система** от външноезикови фактори, които обуславят избора на речево действие, или формиращата програма на изказването при деца от предучилищна възраст. В контекста на поставените в дисертационния труд задачи, това е формирането на съответната на социалния контекст компетентност – в случая **комуникативната компетентност**. Способността на детето да разбира конкретна речева ситуация, в която е поставено му позволява да овладява активно езика. За да структурира разказа си и да подбере правилно изразните средства, детето се поставя в относително въображаема речева ситуация, която до голяма степен насочва изказването му в услуга на определената комуникативна задача и формира основите на комуникативната компетентност. Ето защо за тази цел в настоящото изследване Пенка Вълчева апробира технологичен модел за развитие на комуникативно-речевите умения на децата чрез творческия разказ в подготвителна група. Доказва се, че типичният характер на детската езикова система, своеоразната генеративна граматика съчетани с изобретателността на педагога по създаването на определени речеви ситуации, дава възможност на децата да създават и те безкрайно много нови конструкции. При положение, че те имат възможност да се изправят пред различни езикови примери, според Пенка Вълчева, бързо се стига до

създаването на такива конструкции, които традиционните методически системи не могат да обяснят в процеса на усвояването на езика.

Резултатите от педагогическия експеримент потвърждават тезата на Пенка Вълчева, че за развитието на комуникативно-речевите умения на децата чрез творческия разказ в подготвителна група е необходимо поэтапно усложняване на словесната основа, на базата на която се обособяват три последователни равнища на трудност – от видове творчески разкази, при които се стимулира предимно възприятието и паметта, към такива, които стимулират репродуктивното въображение (формиращо представа за нещо ново на базата на неговото описание) и накрая към разкази, които в най-голяма степен съдействат за проявата на самостоятелност и оригиналност на мисълта при композиране на съдържание и при търсене на най-подходящата езикова форма. Ето защо, за нас има толкова голямо значение способността на педагога да предложи, да създаде за децата интересни ситуации за общуване, които да способстват комуникативната им компетентност. Така нараства възможността им не само да съставят, формират, организират отделни фрази, но и да избират онези от тях, които най-адекватно ще отразяват необходимото конкретно поведение в отделните речеви ситуации и речево взаимодействие. Пенка Вълчева ни доказва, че за педагозите трябва да е ясно, че комуникативната компетентност на децата обхваща преди всичко социалния контекст на проявление на езиковата компетентност, т.е. на всичко свързано със ситуацията, в която детето общува чрез езика и то с всички възможни средства. За нея комуникативното обучение по български език и литература в детската градина се нуждае от **система** от речеви задачи, в която централно място да заемат въпроси, свързани с речевото общуване, а лингвистичната информация да се представя в зависимост от значенията, които децата се налага да изразяват в общуването и функциите, които се реализират чрез езиковите средства в конкретни комуникативно-речеви ситуации.

Заключение

Предложеният дисертационен труд показва задълбочен изследователски интерес, способности за детайлен анализ и иновационен подход към педагогическата практика. Възможно е разширяване на изследването към конкретните резултати получени от изследването и използването им за популяризиране методическите аспекти при проучването на речта.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото приложение, както и на Правилника за развитие на академичния състав. Приложеният към него автореферат отразява същността на изследването и коректно представя приносите от него.

Въз основа на всичко това предлагам на научното жури да присъди на **ПЕНКА КРЪСТЕВА ВЪЛЧЕВА** образователната и научна степен „доктор”.

15.08.2017 г.

Изготвил становището:

Проф.д-р Б.Ангелов